

СЕКЦІЯ 5.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

УДК 37.014.5(477.52–21)

Валентина Радкевич, доктор педагогічних наук, професор,
директор, Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Анотація. Обґрунтовано необхідність технологічної модернізації інфраструктури і змісту професійної освіти в повоєнний період з метою усунення кваліфікаційного розриву й реагування на потреби ринку праці. Особлива увага приділена інтеграції цифрових технологій в освітній процес. Розглянуто питання професійної освіти ветеранів війни, синергії зусиль держави, бізнесу і громадських організацій у забезпеченні умов для їхнього успішного інтегрування в суспільство, розвитку професійної кар'єри.

Ключові слова: професійна освіта, цифрові технології, державно приватне партнерство, психологічна підтримка ветеранів війни

Abstract. The necessity for technological modernization of the infrastructure and content of vocational education in the post-war period has been substantiated to eliminate the qualification gap and respond to labor market needs. Particular attention is given to the integration of digital technologies into the educational process. The issues of vocational education for war veterans, the synergy of efforts from the state, business, and public organizations in providing conditions for their successful integration into society, and the development of professional careers are considered.

Keywords: vocational education, digital technologies, public-private partnership, psychological support for war veterans

Повоєнний період буде супроводжуватися значними соціально-економічними змінами та необхідністю адаптації до нових реалій. Технологічний прогрес відіграватиме ключову роль у цьому процесі, адже саме він відкриває нові можливості для професійної підготовки кваліфікованих кадрів. Після

воєнних дій Україна зосередиться на відновленні та модернізації професійної освіти, що має важливе значення для реконструкції пошкоджених навчальних закладів, створення нових, у тому числі й на основі об'єднання малокомплектних, відкриття інноваційних структурних підрозділів, зокрема філій, навчально-практичних і кваліфікаційних центрів, а також центрів професійної досконалості тощо. Це сприятиме розширенню доступності професійної освіти, забезпеченню її якості відповідно до потреб економіки країни у достроковій перспективі.

Ефективність розвитку професійної освіти в повоєнний період значною мірою залежатиме від здатності закладів освіти швидко реагувати на вимоги ринку праці, а також зміни у технологіях виробництва, щоб усунути кваліфікаційний розрив, зумовлений дисбалансом між навичками, які мають випускники і тими, в яких є потреба. Тому, у майбутньому заклади професійної освіти приступлять до оновлення своїх освітніх програм з метою врахування, насамперед, соціально-економічних наслідків, спричинених війною, завдань повоєнного відновлення та євроінтеграції України. Особлива увага надаватиметься запровадженню гнучких, міждисциплінарних освітніх програм, які забезпечуватимуть здобувачам освіти можливість оволодівати сучасними виробничими технологіями, у тому числі й «зеленими». Попит буде на короткострокові навчальні програми, що сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності випускників, прискоренню їхньої професійної адаптації до високотехнологічних процесів і методів виробництва. Основним пріоритетом стане зосередження на підготовці кваліфікованих фахівців з найбільш затребуваних повоєнними ринком праці повних і часткових професійних кваліфікацій або мікрокваліфікацій. Упроваджуватимуться модульні програми, що дадуть змогу здобувачам освіти вибирати й комбінувати курси відповідно до їхніх потреб та інтересів.

Все більшого значення надаватиметься розвитку м'яких навичок, таких, як: комунікація, критичне мислення, емоційний інтелект, оскільки ці навички є особливо важливі для успішної кар'єри випускників закладів професійної освіти у

сучасному глобалізованому світі. Гнучкість освітніх програм забезпечуватиметься реалізацією індивідуального підходу до навчання здобувачів освіти шляхом адаптації навчальних матеріалів і завдань до рівня їхніх знань, інтересів, можливостей. Це сприятиме більш ефективному їх засвоєнню, а також підвищенню рівня мотивації до навчання. Розроблятимуться спеціальні програми для підтримки студентів з особливими потребами, зокрема осіб з інвалідністю, соціально незахищених груп та ін. Такі програми передбачатимуть надання технічної підтримки та запровадження спеціальних стипендій, грантів тощо. У цьому контексті зростатиме роль профорієнтаційної роботи шляхом створення нових профорієнтаційних програм, що сприятимуть популяризації професійної освіти серед населення та формуванню позитивного ставлення до неї. Це потребуватиме активного використання соціальних мереж, медіа-платформ та проведення інформаційних кампаній, відкритих дверей, презентацій сучасних професій.

Особлива увага надаватиметься державно-приватному партнерству як ефективній управлінській технології розвитку професійної освіти [1]. Співпраця між державними та приватними інституціями сприятиме створенню нових професій, забезпеченню фінансування та модернізації ресурсів закладів професійної освіти, професійному розвитку викладачів і майстрів виробничого навчання, які відіграють ключову роль у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих фахівців. Післявоєнний період вимагає від них не тільки високого професіоналізму, але й здатності до інноваційної діяльності. У цьому контексті важливими є тренінги, семінари та інші заходи, що уможливають впровадження інноваційних методів і технологій навчання, розвиток освітніх стартапів, кластерів, хабів, спрямованих на підвищення ефективності та конкурентоспроможності професійної освіти. Розвиток професійної освіти у повоєнний період зумовлюватиме необхідність також активної участі місцевих громад і органів самоврядування у визначенні потреб регіональних ринків праці в кваліфікованих робітниках, розробленні освітніх програм, що відповідають цим

потребам, а також в управлінні освітнім процесом шляхом роботи в регіональних радах з професійної освіти.

У повоєнний період зростатиме попит на інтенсивну інтеграцію інноваційних технологій в освітній процес. Це зумовлено тим, що вони суттєво підвищують якість навчання та дають змогу здійснювати професійну підготовку фахівців, які відповідають вимогам сучасних ринків праці. Зокрема, такі технології як віртуальна і доповнена реальність уможлиблюють створення інтерактивних навчальних середовищ, наближених до реальних, в яких здобувачі освіти можуть безпечно оволодівати практичними навичками, що особливо важливо для високотехнологічних сфер виробництва. Штучний інтелект та машинне навчання є ще однією технологією, що значно впливатиме на ефективність професійної освіти в повоєнний період й адаптацію кваліфікованих фахівців до нових умов професійної діяльності. Використання штучного інтелекту забезпечить створення персоналізованих навчальних програм, які враховуватимуть індивідуальні потреби кожного здобувача освіти. Ці програми дозволятимуть автоматизувати процес тестування та аналізу результатів навчання, забезпечуючи об'єктивність їх оцінювання та зменшення ризику допущення помилок [2], надавати персоналізовані рекомендації щодо вдосконалення знань і вмінь, допомагати викладачам планувати навчальний процес, ефективно управляти ресурсами, що позитивно позначиться на індивідуальній роботі зі здобувачами освіти.

У створенні інтерактивного освітнього середовища використовуватимуться ігрові елементи навчання (гейміфікація), допомагаючи здобувачам професійної освіти підвищувати інтерес до оволодіння професією. Хмарні технології забезпечуватимуть доступ до великої кількості навчальних матеріалів та цифрових інструментів, надаватимуть можливість спільно працювати здобувачам освіти і викладачам над проектами, обмінюватися матеріалами і ресурсами, незалежно від місця їхнього перебування. У повоєнний період затребуваною залишатиметься технологія дистанційного навчання, що використовуватиме

системи управління навчанням (LMS) для забезпечення доступу до професійної освіти широкого кола осіб, охоплюючи тих, хто перебуває у віддалених або важкодоступних регіонах, а також у регіонах, які постраждали від війни, де освітня інфраструктура ще не повністю відновлена.

У перспективі особлива увага буде приділена професійній освіті ветеранів війни, забезпечуючи їм доступ до здобуття сучасних освітніх і професійних кваліфікацій, а також психологічну підтримку та соціальну адаптацію. Для цього будуть розроблятися спеціальні освітні програми і технології, які враховуватимуть індивідуальні потреби цих осіб, що сприятимуть їх успішному інтегруванню в суспільство, знаходженню стабільної роботи й розвитку професійної кар'єри. У цьому контексті важливою буде співпраця державних і приватних організацій у запровадженні спеціальних квот для працевлаштування ветеранів, фінансовій підтримці роботодавців, які наймають ветеранів на роботу, а також створенні підприємницьких програм, що забезпечують навчання ветеранів навичкам ведення бізнесу, надання грантів та мікрокредитів для започаткування власної справи.

Важливим складником адаптації ветеранів війни до цивільного життя та успішного здобуття професійної освіти стане забезпечення для них психологічної підтримки. Зокрема, для подолання травматичних військових спогадів й психологічного оздоровлення використовуватимуться різні цифрові ресурси, спеціалізовані програми й технології, що забезпечуватимуть групові та індивідуальні консультації, тренінги, вебінари, воркшопи тощо. Онлайн консультації та групова терапія надаватимуться ветеранам, які проживають у віддалених регіонах або мають обмежені можливості для пересування. Покращенню емоційного стану ветеранів війни сприятиме проведення спеціальних навчальних вебінарів. Зниження рівня тривожності та посттравматичного стресового розладу потребуватиме віртуальних симуляцій. Для впровадження в закладах професійної освіти цих технологій зумовлюватиметься необхідність у спеціалістах з психологічного супроводу, а

також відповідного технічного оснащення, налагодження співпраці з практикуючими психологами та психотерапевтами, які мають досвід роботи з ветеранами війни.

Отже, розвиток професійної освіти в повоєнний період значною мірою залежатиме від ефективності державної політики в цій сфері, а саме: формування стратегічного бачення, забезпечення належного фінансування та створення нормативно-правової бази, що стимулюватиме технологічні інновації й співпрацю між різними сторонами державно-приватного партнерства. Впровадження інноваційних технологій у професійну освіту є ключовим фактором на шляху до відновлення та розвитку економіки країни у повоєнний період. Завдяки доступності, ефективності, адаптивності та інноваційності технологій професійна освіта стане більш гнучкою, динамічною та здатною здійснювати підготовку висококваліфікованих фахівців, які відповідають потребам сучасного ринку праці. Це складний процес, що потребуватиме розвитку цифрової компетентності суб'єктів освітнього процесу, їхньої психологічної підтримки, впровадження інноваційних технологій, персоналізації навчання, а також забезпечення захисту даних. Комплексний підхід до вирішення означених завдань допоможе створити ефективну систему професійної освіти, здатну підготувати висококваліфікованих фахівців для відновлення України та розвитку її економіки.

Список використаних джерел

1. Радкевич, В. Принципи розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в повоєнний час. *Професійна педагогіка*. 2022. 2(25). С. 104-114.

2. Радкевич О. Адаптивне тестування в контексті використання електронних засобів навчання: суть, розроблення та оцінювання. *Професійна педагогіка*. 2023. 1(26). С. 58-73.